

քը զարգացնելու համար: Եթէ նա այդ րանին ձեռնարկում է, նա ուրեմն ենթադրում է թէ ներքին կեանքը կարող է կերպարանափոխուել: Թէ այդ ներքին կեանքը ներգործութեան ենթարկվում է, կամ թէ զարգանալու ընդունակ է: Սակայն կրթութեան այս կարելիութիւնը անսահման չէ, այլ հասնում է մինչ այն սահմանը, ուր սանիկի ներքին կեանքը ստանում է մի հաստատուն և փակուած կերպարանք, և այնուհետև թէպէտ և նա կարող է իւր ներքին զարգացումը դեռ ևս անձամբ շարունակել, բայց այլ ես ենթակայ չէ արտաքին ներգործութեանց:

Bestand hat, welche äussern Einflüssen gegenüber beharrt.

Թադրում է որ այդ ներքին կեանքը կերպարանափոխուելու ընդունակ է, թէ այդ կեանքը արտաքին ներգործութեանը տեղի է տալիս, թէ դեռ ևս չի ստացել հաստատուն և իւր մէջ կանգնուած պատկեր, և թէ դեռ ևս զարգանալու ընդունակ է բայց և միւս կողմից ենթադրում է, որ հնարաւոր է, սանիկի ներքին կեանքին վերջապէս մի այնպիսի կերպարանք տալ, որ կարողութիւն ունենայ արտաքին ներգործութիւններին ընդդիմանալ:

Վասակ Պապաջանեանց

ԱԶԳԱՅԻՆ

Անցեալ Հոկտեմբեր 26 ին ի Տէր հանգեաւ Պատրիարքն Հայոց Կ. Պօլսոյ Տէր Ներսէս Արքազան Արքեպիսկոպոս:

Կ. Պօլսոյ Ազգային Վարչութիւնը մի ամիս սուգ պահել որոշեց և ընթացիկ գործերի հսկողութիւնը յանձնեց պատրիարքական փոխանորդին, որ պարտաւոր էր մի և նոյն ժամանակ իբրև գործադիր իշխանութիւն՝ Պատրիարքի ընտրութեան նախապատրաստութիւնները հոգալ: Ազգային Վարչութիւնը այսպիսով կամենում էր առանց Պատ. տեղապահի ընտրութեան՝ անմիջապէս և օրչափ կարելի է շուտով Պատրիարքի ընտրութեանը ձեռնարկել՝ հանգուցեալ Ներսէս Պատրիարքի հիւանդութեան պատճառով առկախ մնացած կենսական խնդիրները կարգի դնելու համար: սակայն Օսմանեան կառավարութիւնը պահանջեց օրինական կարգաւ նախ Պատրիարքական տեղապահ ընտրել և

ապա ձեռնարկել Պատրիարքի ընտրութեան: Ազգային վարչութիւնը փոխանակ մի ուրիշ Պատ. տեղապահ ընտրելու՝ բարեկատեց Պատ. փոխանորդին ճանաչել տեղապահ, և Բարձ. Գռնից ստանալով թոյլտուութիւն՝ օրինական կարգաւ ամսոյս 26-ին՝ Կարնոյ երբեմն Առաջնորդ և Երուսաղէմայ Պատրիարքական փոխանորդ Վեհապետեան Յարութիւն Արքեպիսկոպոսին ընտրեց Պատրիարք Հայոց Կոստանդնուպոլսոյ:

Ի սրտէ ուրախ ենք, որ Կ. Պօլսոյ պատրիարքական Աթուրայժմ ունի իւր արժանընտիր գահակալը և շնորհաւորելով Նորին Սրբազնութեան Տ. Յարութիւն Սրբազան Արքեպիսկոպոսին իւր նոր ստանձնած բարձր պաշտօնը յաջողութիւն և առողջութիւն ենք մաղթում:

Կ. Պօլսոյ Պատրիարքը Ս. Էջմիածնի ամենայն Հայոց Հայրապետի փոխանորդն է. յուսանք որ Նորին Սրբազնութիւն Յարութիւն Արքեպիսկոպոս իւր առաջին հոգսերից մինը կանէ ամրապնդել այն բարոյական և ազգային կապը՝ որ կայ ընդ մէջ Էջմիածնի և Տաճկաստանի Հայոց վարչական հաստատութեանց: Ապրիլ ամսին լինելու է ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրութիւնը. յուսով ենք որ Նորին Սրբազնութեան Տ. Յարութիւն Սրբազան Արքեպիսկոպոսի խոհականութեան շնորհիւ կարող կըլինինք յաջող հետեւանքի սպասել մեր Տաճկաստանցի եղբարց կողմից:

Աւետելով Կ. Պօլսոյ նոր Պատրիարքի ընտրութիւնը, հարկ ենք համարում մեր ընթերցողներին ծանօթ կացուցանել այն պարագաները, որոնց հետեւանք է Կ. Պօլսոյ Հայոց Պատրիարքութիւնը:

1461 թուին Սուլթան Մէհմէտ Գաթիհ առաւ Կոստանդնուպօլիս, ուր և տեղափոխեց իւր արքունիքը: Սուլթան Մէհմէտ իւր հպատակ ազգերին կամեցաւ որպէս ներկայացուցիչ մի մի ազգապետ ճանաչել. Յունաց կողմից ազգապետ էր Յունաց Կ. Պօլսոյ տիեզերական կոչեցեալ պատրիարքը. Հայոց կողմից այգեպիսի մինը չըկար, ուստի և Պուրսայի Յովակիմ եպիսկոպոսին Պատրիկ կամ Պատրիարք տիտղոսով Անատոլիոյ և Յունաստանի Հայոց ազգապետ է կարգում: Այսպիսով սկսվում է Կ. Պօլսոյ պատրիարքութիւնը: Եւ ինչպէս Յունաց պատրիարքը յունադաւանների կամ, լաւ ևս քաղկեդօնի ժողովը՝ ընդունող քրիստոնէից ներկայացուցիչ էր համարվում, այնպէս ևս Հայոց պատ-

ընդհանուր թուր հայադաւանների և քաղկեդօնի ժողովը չընդունող քրիստոնեականների ներկայացուցիչ էր համարւում:

Մինչև 1830 թիւը հայ կաթողիկէներն ևս հայ պատրիարքի իրաւասութեան էին ենթարկւում, իսկ այնուհետև գաղղիացւոյ և անգլիացւոյ դեսպանների միջնորդութեամբ կաթողիկէ հայք ունեցան յատուկ ներկայացուցիչ, որով և հետզհետէ սկսեցին օտարանալ մայրենի եկեղեցուց և հայ հասարակութիւնից՝ մինչև գիտակցութիւնը զգալ տուեց այդ պակասութիւնը և ահա այդ ժամանակ սկսուեցին Հասունեան և Հակահասունեան խռովութիւնները:

Կ. Պօլսոյ Հայոց պատրիարքների ընտրութիւնը մինչև սահմանադրութիւնը կատարւումէր այլ կերպ. բայց երբ հաստատուեց Տաճկաստանի Հայոց Սահմանադրութիւնը՝ ընտրութիւնը ուրիշ պայմանների ենթարկուեց: Ահա Սահմանադրութեան յօդուածները, որոնք արամադրում են պատրիարքի ընտրութեան հանգամանքները:

ԳԼՈՒԽ Ա.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՈՑ Կ. ՊՕԼԻՍ 1863

«Յօդ. 1. Կոստանդնուպօլսոյ Պատրիարքը թուր Ազգային ժողովոց նախագահն է, և անոնց գործադիր իշխանութիւնը կը վարէ. և մասնաւոր պարագաներու մէջ՝ Տէրութեան հրամանաց գործադրութեան միջնորդն է:

Աւստի պէտք է որ Պատրիարք ընտրուելու անձը՝ ընդհանուր Ազգին վստահութեան ու յարգանացն արժանի ըլլալու համար՝ Պատրիարքական Աթոռին վայելուչ ամեն յատկութիւններն ու արժանաւորութիւնն ունենայ, և ի վաղուց անտի Պատրիարքութեան յատկացեալ Նախկոպոսաց դասէն *) ըլլայ. միանգամայն Տէրութեան կատարեալ վստահութեանն արժանաւոր, և գոնէ իւր հօրմէն սկսեալ՝ Օսմանեան հպատակ, և երեսուն ու հինգ տարին լրացուցած ըլլայ:

Յօդ. 2. Երբ՝ Պատրիարքը վախճանելով կամ հրաժարելով և կամ ուրիշ որ և է պատճառաւ Աթոռը պարապ մնայ, Արօնական և Քաղաքական ժողովները մէկտեղ գալով Տեղապահ մը կընտրեն, և անոր հաստատութիւնը կը խնդրեն Բարձրագոյն Գոնէն:

(*) Ս. Էջմիածնի ընդհ. Հայրապետի ձեռնադրեալ եւ ստորասեռ եպիսկոպոսներ: